

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Joxepa Zabalegi Lazkanotegi

*Oiartzun,
Gipuzkoa
(1916-2009)*

Aurkibidea

Biografia

Joxepa Altzibarko
Martinmotzenen jaioa zen, eta bertan bizitakoa, Arandaranera ezkondu zen arte. Bederatzi senide izaki, lan asko egina zen umetatik, baserrian bezalaxe kanpoan ere. Martinmotzenen dolarea zeukaten eta jende asko pasatzen zen bertatik. Joxepak lana egin behar izaten zuen eta ezin izaten zuen egunero joan eskolara. Maistrak errieta egiten zion horregatik; izan ere, eskolarako asko balio zuen. Gerora ere, Arandaranera ezkondu berritan, auzoko hurrei eskola eman zien Aizegainen.

Zintak

OIA-017

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Pikabea Lasa, Joxe Luix
- **Data:** 2007-04-26
- **Iraupena:** 55 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

OIA-018

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Pikabea Lasa, Joxe Luix
- **Data:** 2007-04-30
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

OIA-019

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Pikabea Lasa, Joxe Luix
- **Data:** 2007-05-07
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

Pasarteak

1. Gerran anaia galdu zuten

- **Erref:** OIA-017/003
- **Iraupena:** 0:03:54. **Hasi:** 00:03:06. **Bukatu:** 00:07:00

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

<p>Anaia gerran hila. Soldadutza ordaindua zeukan libratzeko, baina, gerra etorri zenean, behartu egin zuten frontera joatera. Otxandion hil zen. Anaia oso dotorea zela aipatzen du, gorbata eta guzti ibiltzen zela. Gerra noiz eta nola hasi zen gogoratzen du; Nafarroatik sartu ziren erreketek. Beraiek Zallara joan ziren eskapo.</p>

Transkripzioa

- 'Ta bagiñan betzi senide! Ordun denak familia numerosa! 'Ta hoben-hobena mutilla jatorra eta gaiña zun patua soldauxka aurretik biño gerra torri zenin, eaman in zuten, korbata 'ta guzi ibiltzen zen 'ta ordun auzuak burla itten ziyoten: "hoi kaballerua korbatakin ta!".
Zertik ez, ba? Zertik ez ba? Zintzua zen, ez zun sos bat gastatuko kampun! harek. 'Ta beti errealuk kartzen amai 'ro nei, 'ro... On puska 'ta! Ai...! Hua hil zenin, gue amak haik karraxiyak! Hobenak galdu zin e! Ordun 'e!
- Asko gaiña!
- 'Ta hola.
- 'Ta ordun hua zon soldauxka itten ai zelako gerran tokatu ziyon, Francokin aittu berra?
- E? Bai. Han bukatu. Otxandianon hilla izan ber zun. 'Ta kartzeko 'ta ordun, hasi giñan batea 'ta bestea 'ta, oan bezela eon bazin zeak...
- Errextasunak!
- Bai. Kotxik eta gauzak, biño ordun ez zun iñork karri, kamionan batin kartzeko zen 'ta, ez genun konsegittu.
- Eta, hango kamposantun 'o zea iñ zuten?
- Han enterratu.
- Han enterratu.
- Man zun paliza erra harrek gue itxian. Hoi gizajua! Erretratuk 'ta battut nik.
'Ta gaiña zen zintzua! Harei gustatzen zitziayon ongi jaztia. Traje errak 'ta korbata 'ta...
- Zea huaxe...
- Bai, hill ezkio e, san izandu zin batek: "zuen anaiya dotoria zenuten!".
"bai, hala zen, zintzua zen 'ta dotoria!" "korbatakin 'ta!" "Hoixe ez dakit. Itxea jon 'ta retraturi beitzen yo 'ta!" Bai, bai, korbatakin!..
- Gutxi ibilko zin ba hola...
- Bai, oso gutxi. Oso kaballero zen, e!
- 'Ta zer zun, lana hola berexiya 'ro? 'O... bestela?
- Ez...! Papeleran itten zun lana. Oaiñ, ez dakit ze empleo izaten zun papeleran!
- Biño behintzat, ofizinin 'ta ez zen aitzen hola korbata 'ta jazteko.
- Ez, ez, ez. Bea zen hartakua 'ta zintzua! Bai, gizajua! Utzi zun huts erra! Asko galdu zin ordun! Lastima zen bezela! 'Ta gaiña zun soldauska patua, e!
Aurretik patuta libratu itten baizen ordun! 'Ta patua, biño, gerra torri zen, 'ta hala! ¡Todos por ahí!
- Han 'e ez zen iñor gehiyo libratu, e?
- Ez nuke berriz gerrik ikusi nahi, e! makiña bat near in zun jendik! Geo torri zin reketik, Naparrutik. Gerra hasi zen dembun, eta eskapo gu itxetik! Zaiyan parientik genittun 'ta hara! Eta atta bakarrik itxian geldittu. Eta

reketek txulu haik...

Eun batin amak saten zin: "oi! Atta bakarrik itxian 'ta jon berko 'zu!". Ni gaztina 'ro, ez, gaztina aurrekoa, anaiya banun gaztio. Aspaldi hilla do hura 're. Eta, itxea torri 'ta atta nearrez. Ez ziyoten utzitzen kupeletik saardua atetzen 'e! Bertako nausiyai!

beák (inpun) handikan hartuta.

- A! 'Ta zer zittun itxian sartuak?

- Itxian bai...! Oi, ordun haik aintzen zuten!

- 'Ta nolatan gelditu zen atta?

- Oi! Attak near itten zun ni ikusi niñunin. Ni tortzen nitzan, besteik ez zen tortzen!

- Biño nola ez zen zuekin iyo gotti?

- E? Joten nitzan biño... Hain mendin bezela. Haik atzetik seika. ¡Eso sin ver no se puede creer lo que es la guerra!

- Ez, ez.

- No se puede.

- Gu gaztiak...

- Bu...! Jaiyo gabiak, jakiña ba! El año treinta y seis estalló!

- Erki gotuko za...

- 'Ta hiru urte! Gerran pasa genittun! Erki zen, e!

2. Altzibarko fusilamenduak

- **Erref:** OIA-017/010
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:20:04. **Bukatu:** 00:22:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

<p>Gerran Zaiara joan ziren ihesi eta aita bakarrik gelditu zen Martinmotzenen. Joxepa joaten zitzaion laguntzera. Zaiako gainean, soldaduek aitaren berri galdetu zioten behin. Altzibarko fusilamenduak gogoratzen ditu eta baita izugarrikeria hura ikustera propio joandakoak bazirela ere.</p>

Transkripzioa

- Ez biño... Ai...!

- Ona da bai. Gorputzak... Muiitu berra du gorputzak.

- 'Ta gerra hasi zen dembun, torri baizin belarri motza hoitako erruz.

Itxian sartu 'ta nahi zittuzten guziyak iñ... Atta bakarrik gelditu itxiin eta amak bialtzen niñun hor Zaiya, Oaiñ eroiya 'men da baserriy hora. Zeozer parintik giñan 'ta hara jongo giñan. Eta han... 'Ta ni bialtzen niñun: "atta ikustea jon berko zu ba!" Amak saten zin.

"Hua bakarrik ez da eongo han". Tortzen nitzan 'ta... Jesus...! zeinek kaso iña bai! Ni gazte gazte gaztia, hogeitaz urte. ipurtzulotik seika 'ta... "¡Hala... Por ahí! Iros a Navarra!" Eta gaixtuak zin, e! Gaixtuak zin, desapiyuk eta. Bai. 'Ta " Alto...!" han, Zaiko gaiñetik.

'Ta abitu belaxen in ziten bi Munizipalak 'o zerbatt militarrek 'o hola zin 'ta. Ni harri koskor baten gaiñin tak! Exei: "Alto estoy " 'ta "¿Qué salada, e?"" bata bestiri san ziyoten 'ta "salada? Izortzen ez bazea...", torri 'ta iya noa nijun 'ta. 'ta atta aber non nun. 'Ta itxian. 'Ta itxia aber non nun 'ta Altziberren. 'Ta "bueno, bueno, bueno, ya puedes seguir" Biño hilli 're iñ zittuzten ordun, e! Bi Altziberren. Bat Iyerukua, Xegundo. Gizajua, mutill on

askiya! Haik denuntziatu zittuztenak 'e... Haik 'e kontzientzi errakin geldittu zin ba. Ez dakit, politika madarikatu horrekin! Bi!

- 'Ta bestia zein 'te zen?

- Bestia aztua dakat oaiñ. Mikelentxonekua 'ro... Ez dakit ba, nongua zen hai. Bi laun behintzat, oso mutjill majua zen, Iyeruku hura behintzat.

- Herrikuk behintzat?

- Bai...! Izaunak! Jesus! near errak in nittun ordun! 'Ta... Altziberren neskak, oaiñ 'e hillak dia, 'ta propiyo hura ikustea! Ze gauza ikustea jon zin, e! 'Ta oaiñ enitzake jongo ni ezertik e. Geo 're bestela 're pena erra maten zin 'ta, (pff) jesus! Izugarriyak iñ zittuzten gerratin, e!

- Bai. Gehiyegiyak.

- Gehiyegi! Uo...! Gerra! Jaungoikuak guarda zala!

- Batzuk dena libre 'ta bestik eziñ ezer iñ!

- Eze ezin iñ!

- Dembo asko iñ al zenuten han, Zaiyan?

- Ez. Torri... Atta bakarrik itxian 'ta ni torri nitzan auro attana 'ta geo ama 'ta 're torri zin 'ta.

Denak horrea juntatu zin 'ta oaiñ iñorrez 'ta oaiñ iñor ezta.

3. Arrandegian lanean

- **Erref:** OIA-017/012
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:23:47. **Bukatu:** 00:26:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:

<p>Martinmotzeneren ondoan arrandegia zegoen, eta bertan egiten zuen lan. Ahal zutenean arraina lapurtzen zuten. Pasaiaetik etortzen zen arraina. Kaxatan txukun-txukun jarri eta Bartzelonara bidaltzen zuten. Gauez egiten zuten lan. Gizonak bezala aritzen ziren. Etxetik kanpo lan asko egina da Joxepa. Artajorran ere aritzen ziren.</p>

Transkripzioa

- Asko kusiya! Lan asko iña 'ta! Jende klase asko ikusi're in genun. Arrandeyan'e bertan genun, itxetik bertan arrandeyia, 'ta gabez lana in ber izaten nun. 'Ta arratsin leatza lapurtu, nausiya loaletzen zenin ohiyea joten zen, 'ta "izortuko ñeu ba!". 'Ta nei leatzakin korrika itxea jon ta... bertan baigenun itxia! Arraskan bota 'ta ixi-ixillik ate 'ta martxa. Amak, guriak bai poz erra!

- Harrek ez zun galdetuko nondik agertu zen!

- Leatza ez zun eoeñek jaten ordun!

- Ierriko zun zuk karriya zela!

- Hombre!

- "Harrapatzen bazattuzte!" saten zun harek beldurra berriz. "Bai, zaude beldurrez beti!"

- Ba ordun leatza izango zen...

- E?

- Leatza jatia izango zen...

- Oi...! Leatza 'ta, bixigua 'ta, denetik tortzen zen.

- 'Ta ze, ze arraindeiy... Biño ze arraindeiy...

- Pasaiyatik tortzen zen arraiya horrea. 'Ta hor itten genun kajatan jarri dena, eta geo bialtzen zuten kamionatan Bartzelona!

- Hara!

- arraiya, bai!

- 'Ta ze fabrika 'ro zen, ze izena 'ro daka? Nik ez nakan aittua.

- Hua zen... Arrandeiya! Arrandeiya, leno Errota izandutako tokiya zen. Biño, geo arraiyakin hasi zin negoziatzan 'ta...

- 'Ta hoi zer zen, geo Pitusa 'ta jarri zuten inguru hortan?

- Bai, bai.

- Dena inguru hortan?

- Bai, bai, bai.

- Oain pabelloiak dia baita're.

- Bai.

- 'Ta gabin lana, e?

- Gabez lana in ber... Hua zen tristina, e! Ñea...!

Oyin eoki 'ta bozinak joka hasitzen zen zea, kamionak 'ta martxa. sos batzuk atetzetik pozik!

- 'Ta garbittu 'ta 're in ber izaten al zenuten arraiya?

- Bai. ongi jarri behintzat kajatan. txukun txukun jarri itten genun. Kaja haik...

Izango zuten kaja... Kajak karga... Hoeita hamar kilo iual. Leatza zea batzuk, peskadilla, bestik bixigoz...

- 'Ta kargatzen 'ta 're zuek aitzen al ziñazten kamioitan?

- Bai! Guk gizonak bezela lana! Ez ga eozein izandu, ez! O...!

- Berko sasoya euki!

- Osasuna zer 'te da, e!

- Bai. 'Ta gehiyo non za lana iña, Joxepa?

- E?

- Kanpun... Etzetik kanpo 're toki gehiyotatik lana iña za?

- Bai, sos batzuk irabaztetik pozik! artajorra 'ta.

- artajorra... Patu... Zea kobratzen?

- Bai, bai.

- Bai, e?

- Bazin familiyak ez zinak laneko 'ta... Holakuk aprobextu itten genittun.

4. Goizuetako bidean, Arano

- **Erref:** OIA-017/014
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:30:01. **Bukatu:** 00:31:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Gerraren ondoren, gosea. Goizuetara ogi bila joan izan da. Arano ikusi zutenean Jesu Kristok zer esan zuen gogoratu ziren.</p>

Transkripzioa

- Han herriya 'o ttiki ttiki bat ikusten da 'ta... Arano 'ta... "A! Jesu Kristok hoi san 'men zun, mundun ibilli zen dembuan. " Han pasaeran "(H)Ara... No...!".

- Pentsa ze urruti don!

- Istoriyak! Len izaten zin, bai! Uo...!

- Ailletu ziñazten Goizuta?

- E? Goixuta, bai...! Goixuta...

- Birez bire?

- Bai. Ogiya 'ta asko. Bai. aberikin jon giñan 'ta abeiya kargatu 'ta. Behiñ, uste 'ut ailletu giñala.

- In berko zenuten, Okillira, 'ro Berdabiyo 'ro jetxi in berko zenuten 'ta geo berriz handik Goizuta, ez? 'O...

- Ez, ez. Bada bestela biria. Hilla da nekin jon zena, Austiña, Zaikua zen. Haik genittun parientik 'ta gu hara jon giñan gerra eskapo.

- 'Ta ordun zuk zanazkan hoge urte 'ro hola?

- E?

- Zembat urte zenittun ordun?

- Nik ordun hoge urte. Politten polittenin. "¡Guapa!" eju errak itten ta"" Hala!" Nik. "¡Vete por ahí!".

- Denai purrusta itten al zeniyon?

- Nik ba al dakizu ze ...

5. Karrikako eskola eta harrobia

- **Erref:** OIA-017/015
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 00:31:43. **Bukatu:** 00:34:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

<p>Maistrak egunero behartzen zuen eskolara joatera. Karrikara joaten zen. Harrobiaren ondotik barrena joaten ziren eskolara. Gogoan du harrobian lan asko egiten zela.</p>

Transkripzioa

- Nik ba al dakizu ze izandu nun? maixtra ona. kastillana zen maixtra. Pamplonako alaba. Hua zen maixtra, e! Jo, harrek eakutsi zin nei! Biñon eun bat faltatzen bazenun, itxea abisua, ez eunik galtzeko! Nei. Dena hartutzen nuna.

- Harrek zu jotia nahi?

- Hoixe! Bai, haik 'e eakustia... Anaiya zun maisua.

- 'Ta non maten zuten haik? Non zenuten eskola?

- Karrikan.

- Karrikan?

- Bai. oan pariente batzuk bizi dia haik eskola zuten tokiyan. Bai.

- Ordun eakutsi 're ongi ingo zun?

- Jo! Ez zun behiñ 'e jotzen. muttikuk jotzen zittun miño neskaik ez. Keba. Euna faltatzen bazenun, oi...! Santen zun, ez faltatzeko, e! Bestela ez zila gehiyo ametittuko.

- 'Ta zu gustora joten ziñen?

- Maixtra ona zen.

- Ui...! Ni bai. Ni denako pronto nitzan holakua. Saltxera xamarra.

- 'Ta nondik joten ziñazten, zeatikan....

- Kamiyoz kamiyo. Harrobiya nola da?

- Bai.

- Pues harrobiyan tartetik. Harrobiko langillik 'e han aitze 'izkigun ejuka.

Zea, ordun lana itten zen harrobiyan e! Bagoiyak Hermoso saten ziyoten batek ibiltzen zittun bagoia harriz kargatu 'ta "hermoso" norbattek eskribittu bagoiyak. E' zitt aztutzen... Hai parrak itten genittun guk! "Ez al zen zu miño hermosogoik hemen letrerukin" "(...) Jarri zin nei, akatuko ñet eunan batin".

- 'Ta pertsona aitzen al zen haikin bultzaka...
- Bultzaka bai! Be ruedakin 'ta. Biño llanun, e! Llanun!
- Bai.
- Eta geo izaten zin, berriz, kaminero in ber zutenak, goiyan itxia bazen, harrobiyan, harren bazterrin hola txabola bat, 'ta han bizitzen zin.
- A bai, e?
- Zeak, geo kaminero 'ro ai ber zutenak. Bai, nik ne koñadua, oaiñ hilla do, biño bai, hala in zen. 'Ta andregaia 're handik in zun, ne ahizpa, oaiñ biyek hillak dia!
- Eta geo ze itten zuten, haik trenea kargatu berko zittuzten?
- Bai, bai, bai. Geo trenbirez. Errentiko kargadora 'ro...

6. Arropa garbitzeko teknikak

- **Erref:** OIA-017/016
- **Iraupena:** 0:04:10. **Hasi:** 00:34:20. **Bukatu:** 00:38:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Natura » Meteorologia
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

<p>Arropak garbitzeko modu asko zituzten. Gobada, kuelak, arropa jo errekan... Arropa belar-soroan zabaltzen zuten, 'gau serenoan'. Txuri-txuri gelditzen zen.</p>

Transkripzioa

- Bai. Nombatte hor deskargatzen zinak izango zin. Harri koskor pilla erra titzen 'izkiten nei urin, errekan arropa garbitzen. Oi, labandeyia biño (...) Hotzik batez. Gaztia izatia zer 'te da, e! Amak saten zin: "urin ez sartu! Hoztu ingo za 'ta!". 'Ta nik, ni kaskaorra izaki, e! Urin sartuta aixuo garbitzen baizin.
- Ur gehiyo!
- Hoixe, bai! 'Ta geo, jarri 'ta seittun sekatu.
- Bertan jartzen ziñuzten lehortzen?
- Bai. Bertan jarriyak alambrik eta.
- 'Ta garbittu zekin itten zenuten?
- E?
- Garbittu, arropa zekin, jaboia ba al zenuten?
- Hoixe, bai. Jaboiyik eta lejiak eta bazin. Biño lejitan ez genun ordun arropik jartzen. Gabez kampun utzi gau serenutan, lejia biño hobia izaten zen. Mantxa guziya deseitten zen 'ta usai bat! Oain dena lejitan itten da, biño...
- Belartan zabaldua?
- Bai, bai, bai., bai. 'Ta gue itxia hain poliki baito, birian ixkiñin do 'ta biria 'ta irriyun artin soru haik.
- Xabalin erki!
- Bai, ba. Handik lapurtu 'ro itteko zen, han paseran tokatu 'ta hola iñ 'ta

sekula ez zin faltatu izandu 'ta geozko kampun utzi.

- Oaiñ igual emango littuteke, biño ordun denak holaxe eukiko zenittuzten 'ta!

- Bai.

- 'Ta zuk uara ba al dakizu zerrei saten zaiyon?

- guara? Bai! Arropa garbittu, berriz jabonatu dena, ongi, asko 'ta kuelak izaten zin. Hola, hiru hankako zurezko ontzi batzuk. 'Ta han sartu 'ta hara ura irakin 'ta hara bota.

Bestiya irakin 'ta bestia bota.

- 'Ta harrekin garbittu itten zen.

- Usai goxo askiya bai! 'Ta askotan berriz, kampun utzi. Jaboiya man 'ta arratseko!

'Ta gau serenukin leja biño hobia da. txuri txuriyak, usai goxo askiyakin bai, bai.

- Garai hartan zer zen, lejaik ez?

- E?

- Lejaik ez!

- Gutxi. Beandu hasi zin lejik.

- 'Ta ura irakitten bakarra botzen ziyoten, Joxepa, 'o zu gotzen al za hauts...

- Ez, ez. Kampun zon zeai, arropai ura botzen, irriyoko ura bota 'ta bota 'ta bota 'ta. Euzkiyan beruakin mantxik 'o baldin bazen dena (...)zen

- 'Ta su-hautsa ez zenuten ibiltzen zuek?

- Bai. kuelatan eosi ber zinak bai. Kuela bat itxiya itten zen hora, ur irakiña bota surtako hautsa paketen jarrita. Biño kampun hola utzita usai goxo askiya geo bai.

- 'Ta uara zerrei saten da, ura botzi horrei?

- Ez, e... Bai, bai, bai. ugara bai.

- 'O ze horrei...? Hiru hankako ze horrei deitzen da uara?

- Hiru hankako bai. kuela. Hiru hankako katxarro bat izaten zen.

'Ta azpiyan barriño bat jarri 'ta ura irakin 'ta hara bota, irakin 'ta hara bota. Uan leja bezela. Sano askiya bai! Usai goxo askiyakin!

- 'Ta txui txuiya gelditzen zen?

- Hombre!

- Bai, e?

- Mantxa guziyak joten... Kentzen 'ttu gau serenuk 'e. Oso zea ber du, burniyakin 'o mantxatua 'ro oso zailla ber du ez kentzeko.

- Ez kentzeko. 'Ta ordun ze itten zen, erropa txuiya zea, uara 'ro kuela hortan eta kolorekua ya errekan?

- Bai. Bai,bai,bai bai.

- Erropa kolorekua.

- Belauneño sartu errekan 'ta aurrin harri haundi bat jarri 'ta dinbiti danba! Ez gaitun beratzak izandu ez! Amak beti enkargu bat ematen zin: "urin sartu gabe, hotz do 'ta!" 'ta bai, ni itxetik ura orduko aztua! Bai, ez zen... Osasuna zer 'te da! Jesus!

- Ez zenun katarroik izango!

- Pensa 'zu ez! Oain lenuo harrapatuko nuke, bai! Pensa 'zu betzi senide giñan 'ta bakarrik geldittua naz. Bat gerran...

7. Bileratik etxerako bidea

- **Erref:** OIA-017/018
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:41:40. **Bukatu:** 00:44:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

<p>Hamalau urterekin-edo hasi ziren bilerara joaten. Aitak, erretiratzeko, txistu egiten zien. Mutilak beti prest egoten ziren etxera laguntzeko, baina berak nobioa arrebaren bitartez egin zuen, bi ahizpak bi anaiarekin ezkondu baitziren.</p>

Transkripzioa

- 'Ta noiz hasten ziñazten billerea 'ta? Ze garaikin hasten ziñazten billerea joten 'ta?
- Ba! Batzuk goiz 'ta bestik berrriz, beranduxio 'ta.
- Zu nola hasi ziñen? Gotze al za? Lendabiziko aldiz billera jon ziñanin?
- Zembat, billera jon nitzanin zembat urte izango nittun ba... Hamalau bat urte 'ro.
- Bai, e?
- Bai, izango nittun seuraski. Guk atta zintzua genun (...) 'ta gaiña goiz itxea!
- Xixto itten zun harrek?
- Biño harrei eskapo itten geniyon!
- Eskapo...
- aiy hai! Itxea jon 'ta sermoiyn! Ai hai! 'Ta kuartoa jon 'ta izorrai!
- 'Ta ze ordutan... Billera ze ordutatik ze orduta izaten zen?
- Bilera? Pos...Urtiak... Jakiñak... Arrasaldin hasiko zen bostak aldin 'o hola. soiñua jotzen 'ta.
- Bostak aldin. 'Ta geo? Geldittu?
- Geldittu? Ilundu 'ta auro xamar. ongi, ongi.
- Geo ez zenuten bire asko itxea...
- Uan gabez dia fiestak, e! Toki gehiyenetan. Biño ordun hala izaten zin.
- Geo itxea ez zenuten bire asko! Oinez juteko!
- Bertan!
- Bertan!
- Bertan guk!
- 'Ta mutillak launtzen al zizuten?
- Haik pozik! Utzi ezkeo.
- Ez al zeniyon uzten?
- E?
- Ez uzten mutillai?
- Nahi genunik ez, behintzat. Aukeran... Aukera faltia ez zen 'zaten ordun! Edadi haitan! Ezkontzik 'e ez gotzen gaiña.
- 'Ta geo gizona izango zena, 'ta billeran izautu al zenun?
- E?
- Nobiyua nola in zenun?
- Nobiyua ez. Be arreban itxea. Be arreba zen ne koiñata, ne anaiyakin ezkondua. 'Ta hara jotzen nitzan ni 'ta hua 're bai 'ta hara! (...)
- 'Ta zer zazte, bi senide beste bi senidekin? Hara!
- Denak hillak. 'Ta pizkorrena neone. Saltsako...
- 'Ta nongua zen gizona?
- E?
- Aranangua zen?
- Bai. Bai.
- A...! Horregatik zu hara ezkondu!
- Bai.

- 'Ta ezkondu 'ta han bai al zin senide gehiyo zu ezkondu ziñanin?
- Bai.

8. Auzoko haurren maistra

- **Erref:** OIA-017/022
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:51:50. **Bukatu:** 00:52:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

<p>Arandaranera ezkondu eta gero, herritik eskatu zioten maistra lanak egiteko, auzoko haurrek ez baitzeukaten inor ikasteko. Maistra ona izateko afizioa eta pazientzia behar direla dio.</p>

Transkripzioa

- Biño nik galdetzen nizun Joxepa, zu, zu maixtra ziñala.
- A! Ni maixtra, bai.
- Han Arandanen, itxian bertan maten zenun?
- E?
- Itxian bertan maten zenun eskola?
- Bai. Itxian bertan. Herritik abixtu ziten. Nik eskola ona nula 'ta umik gaizki zoztela.
- ' Ta neria 're banun 'ta...
- Eta, 'ta nondik hasi ziñan hairi iakusten? libruk 'ta bai al zenittun?
- Neonek afiziyo haundiya nun eskribitzeko 'ta. Bai. Hoi berez 'e ber da, e! Gaiñekun, afiziyua 'ta pazintziya 're ber da! Nik ez nun umeik sekula jo izandu! Ona esan in ber du! Nik maixtra ona izandu nun, neonek egiya san. Harek 'e sekula ez zun jotzen umeik.

9. Janzkera eta orrazkera

- **Erref:** OIA-018/002
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:00:40. **Bukatu:** 00:04:10

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak

Laburpena:

Nola janzten ziren: txanbrak. Orrazkerak: mototsak. Gizasemeak bizartegira joaten ziren, baina emakumeak ez ziren joaten ile-apaindegira. Lehengusuak jostunak zituen eta berak ere ikasi zuen. Gerran hildako anaia dotorea zen.

10. Karrikako harrobia

- **Erref:** OIA-018/003
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:04:10. **Bukatu:** 00:06:20

Gaia(k):

- Lanbideak » Arotzak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Karrikako harrobiko kontuak. Aita bertan aritzen zitzaien lanean. Goierri aldetik jende asko etorria zen lanera harrobira. Harrobian bertan bazeuden beraientzako etxeak.

11. Dolarea

- **Erref:** OIA-018/004
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:06:20. **Bukatu:** 00:09:00

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Martinmotzenez gogoratzen da. Dolarea zeukaten. Nolakoa zen eta dolarean nola lan egiten zuten. Bi ahizpak aritzen ziren dolareari eragiten eta aita gainerakoa gobernatzen aritzen zen. Gurdian garlia zutela etortzen ziren baserritarrak sagardoa eramateko.

12. Izar ikuskizuna

- **Erref:** OIA-018/005
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:09:00. **Bukatu:** 00:10:15

Gaia(k):

- Natura » Meteorologia
- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroztera

Laburpena:

Aitak berak ere entregatzen zuen sagardoa, garlian hartuta. Behin, sagardoa utzita heldu zirela, 'l lluvia de estrellas' ikusi zuten.

13. Eskola eta lana, balantzan

- **Erref:** OIA-018/007
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:11:40. **Bukatu:** 00:15:00

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Eskolarako ona omen zen eta maistrak errieta egiten zion eskolara egunero joaten ez zelako, lanean aritzen baitzen lehengusu baten etxean. Joxepak berak Azainen eman zuen eskola. Zer edaderekin hasten ziren haurrak eskolan. Agudo uzten zuten eskola, lan egin beharra baitzegoen.

14. Errekan garbitzen

- **Erref:** OIA-018/009
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:17:20. **Bukatu:** 00:17:50

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Errekan garbitzen ziren: "pobreak baina garbiak".

15. Karrikako maistra

- **Erref:** OIA-018/011
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:19:45. **Bukatu:** 00:22:30

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak

Laburpena:

<p>Eskolan gaztelaniaz aritzen ziren. Maistra erdalduna zen, Iruñeñkoa, baina ahal zuena euskaraz egiten zuen. Ez zituen zigortzen euskaraz aritzeagatik. Eskola non zegoen. Karrikako erroten egoten zen apopilo; hango hurrei eskolatik kanpo ere gogor egiten zien. Maistraren familiaren berri.</p>

16. Maistra izateko jaioa

- **Erref:** OIA-018/013
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:24:30. **Bukatu:** 00:27:50

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debarrenen lantegiak

Laburpena:

Beste ahizpek ez zeukaten ikasteko gogorik, eta Joxepa eta ama saiatzen ziren haiei erakusten, maistra bokazioa eduki. Maistra zeneko kontuak. Arandarango kontuak. Artikutzara enkarguak eramatera joaten zenari hartzen zizkioten gauzak. Sorondon taberna zen. Mandazain asko ibiltzen ziren eta haien bitartez ekartzen zuten "enkarrukua".

17. Martinmotzene

- **Erref:** OIA-018/014
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:27:50. **Bukatu:** 00:31:00

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Jende asko pasatzen zen Martinmotzenetik eta amak beti ongietorria egiten zien denei. Aita zen bertakoa eta ama Zulatxipi bordakoa. Lehen auzokoak asko egoten ziren elkarrekin, berriketaldi ederrak eginez. Auzolanean. Bizimodu garbiagoa zen ordukoa.

18. Ilargia eta ote-zamaria

- **Erref:** OIA-018/016
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:33:35. **Bukatu:** 00:34:35

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Ilargiak ote-zama zeraman gizasemea bereganatu zueneko kondaira.

19. Ote-jotzea

- **Erref:** OIA-018/017
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:34:35. **Bukatu:** 00:35:25

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Ote-jotzea: gerora makina bazuten, baina aurretik trabazarekin aritzen ziren. Otea behiari emateko zen, artoarekin nahasita.

20. Iratze-ebakitzzen

- **Erref:** OIA-018/018
- **Iraupena:** 0:03:35. **Hasi:** 00:35:25. **Bukatu:** 00:39:00

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Iratzea: bi ahizpa joaten ziren iratze-ebakitzera, egun guztirako, zakotearekin. Aita joaten zen bila, gurdi gainean kantari. Kantatu egin digu. Besteek ez bezala, iratzea lotuta jartzen zuten, haizeak ez eramateko. Karrikatik gora, irauztatik gora joaten ziren, Zaldinera ia ailegatuan den iratzelekura. Aitak lanetik etortzen zenean behien azpiak begiratzen zituen, ia ongi zeuden.

21. Belar lehorrak su hartzeko arriskua

- **Erref:** OIA-018/019
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:39:00. **Bukatu:** 00:41:20

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Etxeko metak egiten aita aritzen zen eta bera belarra ematen. Txukuna zen aita metak egiten. Jendeak utzi zion metak egiteari. Ahal zen belar gehiena ganbaran sartzen zen, su hartzeko arriskuarekin. Aranburu erre zela gogoratzen du. Auzoak familiakoak bezala ziren, elkarri laguntzeko. Orain aldatu egin da hori.

22. Bileratik goiz erretiratu behar

- **Erref:** OIA-018/020
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:41:20. **Bukatu:** 00:43:50

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Ama oso goxoa zen; aita gogorragoa. Bileratik goiz erretiratu behar zen harekin. Iturriozko santioetatik etxera etorri ziren batean, oraindik egun argi zen, baina hala ere atea itxita harrapatu zuten.

23. Kantatzeko zaletasuna

- **Erref:** OIA-018/022
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:46:00. **Bukatu:** 00:47:40

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Kantei buruzko azalpenak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Kantatzeko zaletasuna zegoen Martinmotzenen. Amak josten ari zela kantatzen zuen. Kanta euskaldun politak baziren.</p>

24. Ameriketara

- **Erref:** OIA-018/024
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:48:30. **Bukatu:** 00:50:40

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Ama Zulatxipi bordakoa zen. Ahizpa bat zeukan Ameriketan. Herrian gertatu zitzaionarengatik joan zen hara. Joxepari idazten zion. Herrira itzuli nahi zuela idazten zion, baina ez zen etorri sekula.

25. Ezkontza

- **Erref:** OIA-018/025
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:50:40. **Bukatu:** 00:53:50

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Gurasoek ez baina beraiek ateratzen zituzten erretratoak. Ezkondu zenean soineko beltza zuen eta gizonak trajea. Pregoia: hiru igandetan edo mezatan ematen zen ezkontzaren berri. Joxepa-eta Lezon ezkondu ziren, Oiartzunen denak begira egoten zirelako. Erreterian bazkaldu zuten eta arratserako etxean ziren.

26. Lana eginez ikasten

- **Erref:** OIA-019/003
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:05:10. **Bukatu:** 00:07:40

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Emakume asko ziren ofizioa ikasteko lanean aritzen zirenak. Joxepa Altxibarko taberna batera joan zen sukaldean ikastera eta hango haurra ere zaintzen zuen.

27. Etxetik kanpo lanean

- **Erref:** OIA-019/005
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:08:35. **Bukatu:** 00:10:00

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

Lanean gazterik hasi zen. Ezkondu aurretik sukaldean aritu zen, eta arrain-fabrika ere aritu zen; arratsean joaten zen. Arraina lapurtzen zuten nagusia loak hartzen zuenean. Friolera bat ematen zioten, lan gogorra eginagatik. Ez ziren 'beratzak'.

28. Fabriketara

- **Erref:** OIA-019/006
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:10:00. **Bukatu:** 00:12:20

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

Erreteriarako fabriketara neska asko joaten ziren. Garai hartan asko saiatzen ziren ofizioa ikasten. Ezkondu eta gero gutxiago joaten ziren. Baserriko gizasemeak ere joaten ziren fabriketara.

29. Altzibarko bilera

- **Erref:** OIA-019/008
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:13:50. **Bukatu:** 00:17:10

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

<p>Jostatzeko denbora gutxi izaten zuten; igandeetan ibiltzen ziren. Edade batetik aurrera, berriz, Altzibarko bilerara joaten ziren. Mutilak neskei dantza-eske aritzen ziren. Filarmonika-jotzaileak balkoitik aritzen ziren jotzen. Lezoko jende asko etortzen zen; ez zituzten harrika bidaltzen. Auzoetako festak ere baziren garai haietan. Musika eta dantza gogoan ditu: zortzikoak, makila-dantza...</p>

30. Nobio kontuak

- **Erref:** OIA-019/009
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:17:10. **Bukatu:** 00:20:10

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Mutilek eskatzen zuten dantza. Dantzak ez zuen konpromisorik adierazten; gauza garbia izaten zen. Senargai edo andregai bat baino gehiago izaten ziren; ez zegoen hain gaizki ikusia.

31. Aldaketak

- **Erref:** OIA-019/013
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:29:00. **Bukatu:** 00:30:20

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia

Laburpena:

Joxepak beti eduki du umore ona; ez da haserretu zalea. Ama halakoxea zuen; denekin ongi izaten zen. Auzokoekin harreman handia zuen. Jendea goxoa zen, lehengoa.

32. Sua eta ura

- **Erref:** OIA-019/018
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:35:20. **Bukatu:** 00:38:40

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Otorduak nolakoak ziren. Beheko sua zuten Martinmotzenen; ekonomiak gero hasi ziren. Laratzatik zintzilik ura edukitzen zuten eta janaria ondoan egiten zuten. Arropak garbitzeko kuelak erabiltzen zituzten. Ur-korrontea noiz hasi zen etxeetara.

33. Ozentzioko ermita eta Santa Kruz apaiza

- **Erref:** OIA-019/019
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:38:40. **Bukatu:** 00:40:30

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Arandaranera ezkondu zen Joxepa. Ozentzioko ermitan meza berezia egiten zen eta jende asko joaten zen. Santa Krutz apaizaren istorioak aditu izan ditu. Politikaz hitz egin digu: familia asko egoten ziren haserre. Zer ideologia zeuden.

34. Gerran ezer gabe geldituak asko

- **Erref:** OIA-019/021
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:47:00. **Bukatu:** 00:48:10

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Gerraren ondorenean deus ere gabe gelditu ziren asko, soldaduek harrapatzen zuten guztia eramaten zuten eta. Onak baziren tartean, baina ia denak harrapatzera joaten ziren.

35. Altzibarko fusilamenduak

- **Erref:** OIA-019/023
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:50:20. **Bukatu:** 00:52:50

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerra. Altzibarren hiru hil zituzten. Baziren neskak fusilamenduak ikustera propio joan zirenak. Erreketeak nafarrak ziren eta euskaraz aritzen ziren beraiekin. Baserria erreketez josita zeukaten; ongi egin behar izaten zieten haiei.

36. Gerrak betidanik

- **Erref:** OIA-019/024
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:52:50. **Bukatu:** 00:54:50

Gaia(k):

- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Ez luke beste gerrarik ikusi nahi. Baina lehenago ere izango ziren gerrak, beren amak aipatzen zituen karlistadak eta. Zer alderdi zeuden. Beraiek bazuten anaia bat, soldadu ez joateagatik, Frantziara alde egina.

37. Karrikako maistra

- **Erref:** OIA-019/025
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:54:50. **Bukatu:** 00:57:00

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Maistraren berri eman digu. Nor zen. Maistra ona zen eta ongi ikasi zuen berarekin. Etxean idatzi behar zenetan, bera aritzen zen. Eskolara egunero joaten ez bazen, maistrak joatera behartzen zuen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-06-13

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com